

# DZIENNIK ZARZĄDU MIEJSKIEGO w ŁODZI

WYCHODZI 15 KAŻDEGO MIESIĄCA

---

WYDAWCA: ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

---

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

ŁÓDŹ, PLAC WOLNOŚCI NR. 14, POKÓJ NR. 14, TELEFON 218-03

---

---

PRENUMERATA:

|                           |         |
|---------------------------|---------|
| kwartalnie . . . . .      | Zł. 3.— |
| półrocznie . . . . .      | " 6.—   |
| rocznie . . . . .         | " 12.—  |
| pojedynczy zeszyt . . . . | " 1.—   |

CENY OGŁOSZEŃ:

|                                           |           |
|-------------------------------------------|-----------|
| 1 strona przed tekstem .                  | Zł. 150.— |
| <sup>1</sup> / <sub>2</sub> " " " " .     | " 80.—    |
| 1 " za tekstem . . .                      | " 100.—   |
| <sup>1</sup> / <sub>2</sub> " " " " . . . | " 60.—    |
| drobne po 10 groszy za wyraz.             |           |

## Treść zeszytu 7-go z dnia 15. VII. 1934 r.

|                                                                                                                                          |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Majątek komunalny gminy m. Łodzi — art. B. Köhlera . . . . .                                                                          | 239 |
| 2. Dokarmianie dzieci w szkołach powszechnych Zarządu Miejskiego w Łodzi<br>w latach 1932/33 i 1933/34 — art. Dr. S. Gutentaga . . . . . | 252 |
| 3. Przegląd ustawodawstwa, rozporządzeń i wyjaśnień władz . . . . .                                                                      | 257 |
| 4. Kronika: I. Ogólna. II. Z życia Zarządu Miejskiego w Łodzi . . . . .                                                                  | 258 |
| 5. Sprawozdanie Finansowe Zarządu Miejskiego w Łodzi za czas od 1/IV. do<br>30/VI. 1934 r. . . . .                                       | 261 |
| 6. Nekrologi. Ruch służbowy . . . . .                                                                                                    | 262 |
| 7. Okólnik . . . . .                                                                                                                     | 263 |
| 8. Obwieszczenie . . . . .                                                                                                               | 263 |
| 9. Ogłoszenia . . . . .                                                                                                                  | 263 |

## MAJĄTEK KOMUNALNY GMINY m. ŁODZI

Praca niniejsza ma na celu ustalenie majątku komunalnego m. Łodzi w ujęciu cyfrowym, oraz wykazanie zmian, jakim podlegał ten majątek w okresie od roku 1919 do roku 1933. Szczegółowe opisywanie składników majątku pominąłem, i tylko w wypadkach, gdy chodziło o ważniejszy składnik majątku, ograniczyłem się do scharakteryzowania go w rysach ogólnych.

Badania zamykam w granicach od 1-go stycznia 1919 roku do 1 kwietnia 1934 roku. Na datę 1 stycznia 1919 roku zdecydowałem się z tego względu, że jest ona niejako początkiem samorządu polskiego gminy m. Łodzi; poza datą 1 kwietnia 1933 roku nie mogłem się w badaniach posunąć, gdyż jest to ostatnia data, na którą w czasie opracowania niniejszego tematu były już ukończone sprawozdania finansowe Zarządu Miejskiego.

Za materiał podstawowy przy ustaleniu wartości majątku posłużyły mi sporządzane corocznie, poczynając od roku 1929 szczegółowe zestawienia majątkowe Zarządu Miejskiego. Poważniejsze trudności nastręczało ustalenie poszukiwanych cyfr dla okresu od roku 1919 do roku 1929, a to z tego względu, że w tym czasie nie opracowywano odpowiednich zestawień cyfrowych, któreby mogły służyć za materiał do ustalenia majątku gminy. Aby więc wyprowadzić wartość aktywów i pasywów dla poszczególnych lat tego okresu (1919—1929), należało uciec się do metody retrospektywnej. Opierając się z jednej strony na wykazanej w bilansie roku 1929 wartości tych pozycji, z drugiej zaś strony, posiadając daty ich powstania, wyprowadzałem poszukiwaną wartość dla lat poprzednich, odejmując kwoty wydatkowane na powiększenie aktywów lub sumy z osiągniętych zobowiązań od ich stanu, wykazanego w pierwszym bilansie.

Jeżeliby uważać za słuszną opinię, że pojęcie majątku komunalnego należy ograniczyć jedynie do aktywów długoterminowych, posiadanych przez gminę na zasadach prywatno-prawnych, to w poczet takich aktywów gminy m. Łodzi należałoby zaliczyć:

- A. nieruchomości (budowle, grunta, place);
- B. kanalizacje;
- C. ruchomości;
- D. przedsiębiorstwa komunalne;
- E. lokaty,

za pasywa zaś uważać należy wynikające ze stosunków prywatnoprawnych gminy zobowiązania długoterminowe.

\* \* \*

## I. Aktywa.

### A. Nieruchomości.

W dziale „nieruchomości” wykazane będą te obiekty majątku nieruchomego gminy, które znajdują się w bezpośrednim zarządzaniu ogólnej administracji miejskiej. Nieruchomości przedsiębiorstw wydzielonych rozpatrywane będą w odpowiednich działach. Dotyczy to nieruchomości przedsiębiorstwa miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi”, które będą rozpatrywane w dziale „Kanalizacja”, oraz — nieruchomości, powierzone Zarządowi „Gazowni miejskiej”, które znajdą odbicie na równi z innymi aktywami w dziale „Przedsiębiorstwa miejskie”.

Wartość ogółu nieruchomości ujęta będzie w następujące grupy:

1. budowle,
2. place zabudowane,
3. place budowlane niezabudowane,
4. zieleńce i parki,
5. inne grunta,
6. tereny leśne,
7. słupy ogłoszeniowe, instalacje elektrycznego oświetlenia ulic, kioski, urządzenia reklamowe i t. d.

W poczet budowli zaliczone są również inwestycje, będące w fazie budowy. W osobną grupę inwestycji tych nie wyodrębniam, gdyż są one stanem przejściowym aktywu „budowle”. Przy ustalaniu zmian, jakim podlegała wartość budowli w poszczególnych latach rozpatrywanego okresu wzięty został za podstawę protokół, sporządzony w roku 1927 przez specjalną komisję, powołaną w celu oszacowania majątku nieruchomego gminy. Szacowanie budowli przez komisję przeprowadzone zostało w ten sposób, że zgóry ustalono kategorie budowli i wyznaczono wartość metra sześciennego budowli w zależności od kategorii, a mianowicie:

|             |                                                           |                           |
|-------------|-----------------------------------------------------------|---------------------------|
| kategoria A | — pałacowa, zbytkownie we wszystkich szczegółach wykonana | 70 zł. za m. <sup>3</sup> |
| „ B         | — budynki wykwiłtne z kompletnem wykończeniem             | 55 „ „ „                  |
| „ C         | — budynki starannie wykończone                            | 45 „ „ „                  |
| „ D         | — budynki oszczędnej konstrukcji                          | 25 „ „ „                  |
| „ E         | — budynki bardzo oszczędnej konstrukcji                   | 20 „ „ „                  |

Wartość poszczególnych obiektów wyprowadzała komisja na podstawie kubatury i kategorii budowli. Suma szacunkowa obejmowała wyłącznie wartość budowli, bez uwzględnienia placu, zajętego przez budowle. Place te figurują w protokóle komisji w grupie „placów zabudowanych”. Wartość budowli nabytych lub wybudowanych po dacie protokółu, jak również wartość inwestycji, wchodzących w skład tej pozycji wykazana jest według kosztów własnych nabycia lub wybudowania.

W zależności od sposobu wykorzystania budowli, można je podzielić na następujące pozycje:

- budynki szkolne,
- domy mieszkalne,
- szpitale,
- budynki gospodarcze,
- budynki administracyjne biur,
- budynki użyteczności publicznej.

#### I. B u d o w l e.

*Budynki szkolne.* Przed wojną posiadała Łódź dwa własne budynki szkolne, mianowicie: skromny budynek szkoły powszechnej przy ul. Wileńskiej o 3 salach, przejęty przez gminę m. Łodzi wskutek inkorporacji terenów podmiejskich w roku 1906, oraz gmach gimnazjum przy ulicy Sienkiewicza. Pierwszy z nich oszacowany został w roku 1927 na 20.481,— złotych, drugi na zł. 1.322.577,75.

Wprowadzenie przez gminę przymusu szkolnego pociągnęło za sobą obowiązek budowy gmachów szkół powszechnych. Aby zdać sobie sprawę z ogromu zadań, jakie stanęły przed gminą w związku z wprowadzeniem w życie nauczania powszechnego, wystarczy wskazać, że przed wojną w Łodzi było 50 % analfabetów wśród mężczyzn oraz 66 % — wśród kobiet, że jeszcze w roku 1913 było w Łodzi około 50.000 dzieci w wieku szkolnym, pozbawionych możliwości uczenia się, że w półmilionowym mieście istniało w momencie wybuchu wojny światowej 101 szkół, w tej liczbie szkół polskich 47, do których uczęszczało 6.950 \*). Warunki te pogarszała jeszcze okoliczność, że nawet przy tak szczupłej liczbie szkół miasto nie posiadało — poza wspomnianymi dwoma budynkami — własnych gmachów szkolnych. Szkoły mieściły się w lokalach wynajmowanych w prywatnych domach czynszowych, najrozmaitszego typu i rodzaju, pozbawionych światła, powietrza i innych elementarnych warunków higienicznych.

\*) Dane z wydawnictwa: „Dziesięciolecie Samorządu Łódzkiego” str. 127.

*Budynki szkolne, wybudowane w latach 1919—1933.*

TABLICA I.

| Rok        | Liczba gmachów<br>własnych, odda-<br>nych do użytku | Wydatkowano<br>na budowę szkół |     |
|------------|-----------------------------------------------------|--------------------------------|-----|
|            |                                                     | złotych                        | gr. |
| 1919       | —                                                   | 390,174                        | 50  |
| 1920       | 2                                                   | 723,287                        | 20  |
| 1921       | —                                                   | 390,174                        | 50  |
| 1922       | 1                                                   | 930,138                        | 17  |
| 1923       | 1                                                   | 3,057,471                      | 77  |
| 1924       | 2                                                   | 1,205,491                      | 86  |
| 1925       | 3                                                   | 2,291,857                      | 30  |
| I kw. 1926 | 1                                                   | 725,520                        | 63  |
| 1927       | —                                                   | 209,891                        | 19  |
| 1927/1928  | —                                                   | 990,144                        | 67  |
| 1928/1929  | 1                                                   | 1,128,449                      | 14  |
| 1929/1930  | 2                                                   | 810,108                        | 02  |
| 1930/1931  | —                                                   | 708,126                        | 11  |
| 1931/1932  | 1                                                   | 69,310                         | 16  |
| 1932/1933  | —                                                   | 33,416                         | 63  |
| Razem      | 14                                                  | 13,663,561                     | 85  |

Zrozumiałem jest przeto, że w kolejności planów inwestycyjnych samorządu łódzkiego, pierwsze miejsce musiało w tych warunkach zająć zagadnienie budownictwa szkolnego. O wysiłkach gminy w dziedzinie budownictwa szkolnego świadczy zestawienie podane w tablicy 1.

Okres najintensywniejszego rozwoju sieci budynków szkolnych przypada na pięciolecie 1922—1927, w ciągu którego powstało 8 gmachów szkolnych o 173 salach na ogólną liczbę — 14 gmachów o 250 salach, wybudowanych po wojnie.

Jakkolwiek wyniki akcji budowy szkół są poważne, dalekie są jednak one od zaspokojenia potrzeb miasta. Stwierdzić to można na zasadzie podanego w tablicy dwa zestawienia liczby sal szkolnych w budynkach własnych z liczbą izb szkolnych, mieszczących się w lokalach wynajętych (patrz tablica II., stronica 245).

Podkreślić należy, że większa część wydatków poniesiona została w czasach chaosu walutowego i kryzysu poinflacyjnego, a więc w latach szczególnie trudnych dla finansów związków samorządowych. Po czynając od roku 1927 ruch inwestycyjny w dziedzinie budownictwa szkolnego wykazuje stopniowe osłabienie. Tłumaczy się to tem, że po zaspokojeniu najbardziej naglących potrzeb w dziedzinie budownictwa szkolnego, skolei gmina skupiła wysiłki swoje w kierunku zaspokojenia innych, niemniej palących potrzeb, które w poprzednim okresie musiały ustąpić pierwszeństwa potrzebom na polu szkolnictwa i tembar-

dziei domagały się rozwiązania w latach następujących. Do tych bo-  
łączek miasta należały: kanalizacja i budownictwo mieszkaniowe.

*Liczba sal szkolnych w budynkach własnych i dzierżawnych:*

TABLICA II.

| Rok        | Liczba sal              |                             |
|------------|-------------------------|-----------------------------|
|            | w budynkach<br>własnych | w budynkach<br>dzierżawnych |
| 1919       | 11                      | 756                         |
| 1920       | 24                      | 806                         |
| 1921       | 24                      | 798                         |
| 1922       | 46                      | 809                         |
| 1923       | 54                      | 805                         |
| I kw. 1924 | 91                      | 805                         |
| 1925       | 184                     | 781                         |
| 1926       | 197                     | 768                         |
| 1927       | 197                     | 768                         |
| 1927/1928  | 227                     | 765                         |
| 1928/1929  | 253                     | 785                         |
| 1929/1930  | 253                     | 779 *)                      |
| 1930/1931  | 253                     | 763 *)                      |
| 1931/1932  | 253                     | 758 *)                      |

Wartość obiektów szkolnych w poszczególnych latach wykazuje  
zestawienie, podane w tablicy 3.

*Wartość budynków szkolnych w latach 1919—1933:*

TABLICA III.

| Rok         | złotych    | gr. |
|-------------|------------|-----|
| 1. I. 1919  | 1,342,858  | 75  |
| 1. I. 1920  | 1,733,033  | 25  |
| 1. I. 1921  | 2,456,320  | 45  |
| 1. I. 1922  | 2,846,494  | 95  |
| 1. I. 1923  | 3,776,633  | 12  |
| 1. I. 1924  | 6 834,104  | 89  |
| 1. I. 1925  | 8,039,596  | 75  |
| 1. I. 1926  | 10,331,454 | 05  |
| 1. I. 1927  | 11,056,974 | 68  |
| 1. IV. 1927 | 11,266,865 | 87  |
| 1. IV. 1928 | 12,257,010 | 54  |
| 1. IV. 1929 | 13,385,459 | 68  |
| 1. IV. 1930 | 14,195,567 | 70  |
| 1. IV. 1931 | 14,903,693 | 81  |
| 1. IV. 1932 | 14,973,003 | 97  |
| 1. IV. 1933 | 15,006,420 | 60  |

\*) Dane do r. 1920, 30 według „Dziesięciolecia” str. 128, dane dla lat późniejszych  
według informacji Wydziału Oświaty i Kultury.

*Domy mieszkalne.* W pierwszych latach działalności samorządu sprawa budowy domów mieszkalnych dla ludności niezamożnej leżała odłogiem. Wysiłki samorządu w dziedzinie budownictwa skierowane były ku zaspokojeniu dotkliwego braku pomieszczeń szkolnych, a efektem tych wysiłków jest szereg monumentalnych, nowoczesnie urządzonych gmachów szkolnych. Jeżeli weźmiemy jednak pod uwagę, że w szkołach powszechnych spędzają po kilka godzin dziennie ogromne zastępy młodzieży, że wśród tej młodzieży przeważają elementy uboższe, skazane w domu na najgorsze warunki mieszkaniowe, że wreszcie — każdy nowy budynek szkolny oswobadza pewną ilość izb mieszkalnych w domach czynszowych, to akcji budowy gmachów szkolnych nie można odmówić pewnego znaczenia również z punktu widzenia walki z głodem mieszkaniowym.

O rozmiarach głodu mieszkaniowego w Łodzi świadczą aż nadto wymownie wyniki spisu ludności z roku 1921. Spis wykazał, że mieszkań jednoizbowych było wówczas w Łodzi około 60 % zajmowanych przez 53 % ogółu ludności miasta, że na jedną izbę w mieszkaniach jednoizbowych przypadało 3,6 mieszkańców \*). Sprawa mieszkaniowa w pierwszym dziesięcioleciu po wojnie nie uległa poprawie, ponieważ ruch budowlany prywatny nie mógł zaspokoić potrzeb mieszkaniowych wzrastającej stale liczby mieszkańców m. Łodzi. O wzroście liczby ludności świadczą wyniki spisu ludności z roku 1931, który wykazał powiększenie się ludności miasta do 605.000 osób wobec 451.974 mieszkańców w roku 1921 \*\*).

Kryzys mieszkaniowy zmusił samorząd do postawienia na porządku dziennym problematu walki z głodem mieszkaniowym, gdy tylko zaspokojone zostały najniezbędniejsze potrzeby na polu budownictwa szkolnego i zrealizowana była — o czym będzie mowa niżej — zasadnicza część programu kanalizacyjnego miasta.

Budownictwo mieszkaniowe zostało zainicjowane w roku 1926. O intensywności i rozmiarach tej akcji świadczą sumy poniesionych na ten cel wydatków, wykazane w tablicy 3. Wynikiem akcji było wybudowanie szeregu domów mieszkalnych dla nauczycielstwa, dla urzędników miejskich, dla wyeksmiutowanych, oraz wzniesienie wielkiej kolonji mieszkaniowej na Polesiu Konstantynowskim, składającej się z 1029 mieszkań, liczących 2671 izb.

\*) Dane według „Dziesięciolecia“ str. 241.

\*\*) Według danych Wydziału Statystycznego i „Rocznika Statystycznego“ z roku 1929.

*Wydatki m. Łodzi na budownictwo mieszkaniowe w latach 1919—1933:*

TABLICA III-a.

| Rok        | wydatkowano |    |
|------------|-------------|----|
|            | złotych     | gr |
| 1919—1923  | —           | —  |
| 1924       | 30,030      | 45 |
| 1925       | —           | —  |
| 1926       | 430,402     | 68 |
| 1927 I kw. | 161,138     | 79 |
| 1927/1928  | 1,188,375   | 80 |
| 1928/1929  | 9,574,509   | 68 |
| 1929/1930  | 5,482,925   | 82 |
| 1930/1931  | 3,706,551   | 08 |
| 1931/1932  | 2,392,380   | 44 |
| 1932/1933  | 248,367     | 11 |
| Razem      | 23.216 681  | 85 |

Stan omawianego aktywu w poszczególnych latach charakteryzują liczby, podane w tablicy 4.

*Wartość budynków mieszkalnych w latach 1919—1933:*

TABLICA IV.

| Rok         | wartość    |    |
|-------------|------------|----|
|             | złotych    | gr |
| 1919—1924   | —          | —  |
| 1. I. 1925  | 32,030     | 45 |
| 1. I. 1926  | 32,030     | 45 |
| 1. I. 1927  | 462,433    | 13 |
| 1. IV. 1927 | 623,571    | 92 |
| 1. IV. 1928 | 1,811,947  | 72 |
| 1. IV. 1929 | 11,386,457 | 40 |
| 1. IV. 1930 | 16,869,383 | 22 |
| 1. IV. 1931 | 20,575,934 | 30 |
| 1. IV. 1932 | 22,968,314 | 74 |
| 1. IV. 1933 | 23 216,681 | 85 |

*Szpital.* Dobitnym wyrazem zaniedbania przez rosyjskie władze miejskie potrzeb ludności w dziedzinie szpitalnictwa jest fakt, że przed wojną Łódź posiadała jeden niewielki szpital miejski dla zakaźnych chorych, liczący zaledwie 40 łóżek \*). Obecnie szpital ten jest zlikwidowany, a budynek przeznaczony częściowo na potrzeby gospodarcze, częściowo zaś — przerobiony na mieszkania dla pracowników. Po ustąpieniu władz rosyjskich w r. 1914, sekcja sanitarno-szpitalna przy Komitecie obywatelskim umiastowiła szpitale społeczne, powiększając

\*) Według „Dziesięciolecia“ str. 202.

w krótkim czasie liczbę łóżek szpitalny do 500. W roku 1919 liczba łóżek podniosła się do 1150, i na tym mniej więcej poziomie zachowana została w okresie od 1919—1932 r. Liczba ta wynosiła na dzień 1. IV. 1933 r. — 1005 łóżek \*).

Jakkolwiek zakres szpitalnictwa został w omawianym okresie rozszerzony w bardzo znacznym stopniu, to jednak stwierdzić trzeba, że miasto dotąd nie posiada własnych budynków szpitalnych. Wyjątek stanowi Sanatorium dla chorych na gruźlicę, położone we własnych lasach podmiejskich w Łagiewnikach, oraz — tamże prewentorium dla dzieci, zagrożonych gruźlicą, razem — na 100 łóżek \*\*). Pozostałe szpitale w liczbie sześciu mieszczą się już to w czynszowych domach prywatnych (3 szpitale), już to w budynkach szpitalnych, stanowiących własność instytucji społecznych. O skromnych rozmiarach Sanatorium świadczy jego wartość inwentarzowa na dzień 1. IV. 1932 r., wynosząca zł. 178,161.62. Budowa Sanatorium rozpoczęta została w roku 1927. Wydatki poniesione na budowę uwidocznione są w tablicy 5.

*Wydatki gminy na budowę Sanatorium w Łagiewnikach:*

TABLICA V.

| Rok       | wydatkowano |     |
|-----------|-------------|-----|
|           | złotych     | gr. |
| 1927/1928 | 50,015      | 50  |
| 1928/1929 | 115,464     | 24  |
| 1929/1930 | —           | —   |
| 1930/1931 | 9,000       | —   |
| 1931/1932 | 3,681       | 88  |
| 1932/1933 | —           | —   |
| Razem     | 178,161     | 62  |

Stan aktywu tego w kolejnych latach od 1927 do 1932 wykazuje tablica 6.

*Wartość budynków szpitalnych w latach 1919—1933:*

TABLICA VI.

| Rok        | złotych | gr. |
|------------|---------|-----|
| 1919-1927  | —       | —   |
| 1.IV. 1928 | 50,015  | 50  |
| 1.IV. 1929 | 165,479 | 74  |
| 1.IV. 1930 | 165,479 | 74  |
| 1.IV. 1931 | 174,479 | 74  |
| 1.IV. 1932 | 178,161 | 62  |
| 1.IV. 1933 | 178,161 | 62  |

\*) Według „Dziesięciolecia“ str. 202;

\*\*) Według danych Wydziału Zdrowotności Publicznej.

*Budynki gospodarcze.* Do pozycji tej zaliczone zostały zabudowania gospodarcze w parkach miejskich, budowle nieczynnej od kilku lat cegielni, pomieszczenie taboru, zabudowania warsztatów reparacyjnych i t. p. Aktyw ten nie wykazuje wydatniejszego wzrostu w rozpatrywanym okresie, o czym świadczą sumy, wydatkowane na jego powiększenie, podane w tablicy 7.

*Wydatki gminy na budynki gospodarcze w okresie 1919—1933 r.:*

TABLICA VII.

| Rok       | Wydatkowano |    |
|-----------|-------------|----|
|           | złotych     | gr |
| 1924      | 111,638     | 51 |
| 1925      | 86,274      | 76 |
| 1926      | —           | —  |
| 1927      | —           | —  |
| 1927/1928 | 130,525     | 40 |
| 1928/1929 | —           | —  |
| 1929/1930 | 83,150      | 73 |
| 1930/1931 | 28,920      | 67 |
| 1931/1932 | —           | —  |
| 1932/1933 | —           | —  |
| Razem     | 440,510     | 07 |

Zmiany aktywu spowodowane są głównie nabyciem trzech nowych obiektów. Na powiększenie wartości aktywu wpłynęła również rozbudowa pomieszczeń gospodarczych w parkach miejskich. Nowonabytymi obiektami są: Zakład hodowli roślin, Pogotowie, Cegielnia. Zabudowania tych nieruchomości zostały oszacowane w protokóle z 1927 roku w następujący sposób:

|                                       |               |
|---------------------------------------|---------------|
| zabudowania zakładu hodowli roślin na | zł. 223.928,— |
| „ pogotowia                           | „ 130.525,40  |
| „ cegielni                            | „ 73.577,57   |

Sumy te wykazują wyłącznie wartość zabudowań; wartość terenów uwzględniona będzie w grupie placów zabudowanych. Stan aktywu tego w poszczególnych latach wykazuje tablica 8, (patrz stronica 248).

*Budynki administracji i biur.* Pozycja ta obejmuje trzy budynki, których wartość wykazana jest w protokóle szacunkowym z roku 1927 w następujących sumach:

|                      |         |                         |
|----------------------|---------|-------------------------|
| Ratusz               | w sumie | zł. 326.580,65          |
| Gmach Magistratu     | „       | „ 658.020,50            |
| Gmach Rady Miejskiej | „       | „ 1.632.817,45          |
| Razem                |         | <u>zł. 2.617.418,40</u> |

*Wartość budynków gospodarczych w 1919—1933 r.:*

TABLICA VIII.

| Rok         | złotych   | gr |
|-------------|-----------|----|
| 1. I. 1919  | 1,110,565 | 65 |
| 1. I. 1920  | 1,110,565 | 65 |
| 1. I. 1921  | 1,110,565 | 65 |
| 1. I. 1922  | 1,110,565 | 65 |
| 1. I. 1923  | 1,110,565 | 65 |
| 1. I. 1924  | 1,110,565 | 65 |
| 1. I. 1925  | 1,222,204 | 16 |
| 1. I. 1926  | 1,308,478 | 92 |
| 1. I. 1927  | 1,308,478 | 92 |
| 1. IV. 1927 | 1,308,478 | 92 |
| 1. IV. 1928 | 1,439,004 | 32 |
| 1. IV. 1929 | 1,439,004 | 32 |
| 1. IV. 1930 | 1,522,155 | 05 |
| 1. IV. 1931 | 1,551,075 | 72 |
| 1. IV. 1932 | 1,551,075 | 72 |
| 1. IV. 1933 | 1,551,075 | 72 |

Biorąc pod uwagę, że w latach 1924—1925 wydatkowano na rozbudowę gmachu Magistratu zł. 448,862,51, należy ustalić wartość tego aktywu na rok 1919 w wysokości zł. 2.168,555,89. W okresie późniejszym, mianowicie w latach 1925—1932 wykonano drobne tylko inwestycje, kosztem zł. 13.042,92. Wartość aktywu tego w poszczególnych latach badanego okresu wykazana jest w tablicy 9.

*Wartość budynków administracji i biur w latach 1919—1933.*

TABLICA IX.

| Rok         | złotych   | gr. |
|-------------|-----------|-----|
| 1. I. 1919  | 2,168,555 | 89  |
| 1. I. 1920  | 2,168,555 | 89  |
| 1. I. 1921  | 2,168,555 | 89  |
| 1. I. 1922  | 2,168,555 | 89  |
| 1. I. 1923  | 2,168,555 | 89  |
| 1. I. 1924  | 2,168,555 | 89  |
| 1. I. 1925  | 2,454,183 | 25  |
| 1. I. 1926  | 2,617,418 | 40  |
| 1. I. 1927  | 2,617,418 | 40  |
| 1. IV. 1927 | 2,617,418 | 40  |
| 1. IV. 1928 | 2,617,418 | 40  |
| 1. IV. 1929 | 2,617,418 | 40  |
| 1. IV. 1930 | 2,617,418 | 40  |
| 1. IV. 1931 | 2,630,461 | 32  |
| 1. IV. 1932 | 2,630,461 | 32  |
| 1. IV. 1933 | 2,630,461 | 32  |

*Budynki użyteczności publicznej.* Pozycja ta obejmuje wartość zabudowań, zajętych przez następujące instytucje: zakłady kąpielowe, hale targowe, areszt miejski, izbę odkażającą, kinematograf miejski. W czasie od r. 1919 pozycja ta wzrosła wskutek wybudowania zakładów kąpielowych, kosztem zł. 409.995,85. Prócz tego, jedynie drobne inwestycje zwiększały ten aktyw. Stopniowy wzrost wartości omawianego aktywu demonstruje tablica 10.

*Wartość budynków użyteczności publicznej w latach 1919—1933:*

TABLICA X

| Rok         | złotych   | gr. |
|-------------|-----------|-----|
| 1. I. 1919  | 579,302   | 76  |
| 1. I. 1920  | 579,302   | 76  |
| 1. I. 1921  | 579,302   | 76  |
| 1. I. 1922  | 579,302   | 76  |
| 1. I. 1923  | 709,802   | 30  |
| 1. I. 1924  | 840,301   | 84  |
| 1. I. 1925  | 977,068   | 21  |
| 1. I. 1926  | 989,298   | 61  |
| 1. I. 1927  | 989,298   | 61  |
| 1. IV. 1927 | 989,298   | 61  |
| 1. IV. 1928 | 997,655   | 35  |
| 1. IV. 1929 | 997,655   | 35  |
| 1. IV. 1930 | 1,004,075 | 05  |
| 1. IV. 1931 | 1,039,800 | 55  |
| 1. IV. 1932 | 1,064,727 | 12  |
| 1. IV. 1933 | 1,064,727 | 12  |

*Ogólne zestawienie wartości budowli.* Na zasadzie przytoczonych zestawień, charakteryzujących wartość poszczególnych rodzajów budynków, można ustalić ogólną wartość budowli i stopniowy wzrost tego aktywów. W rozpatrywanym okresie, co też uwidocznione jest w tablicy 11.

Wyjaśnić należy, że wykazana w tablicy 11 wartość budowli na dzień 1. IV. 1933 r. nie obejmuje jednak wartości zabudowań Rzeźni Miejskiej, gdyż w protokole szacunkowym nieruchomości ta była pominięta komisja szacunkowa wychodziła bowiem z założenia, że budynki Rzeźni nie są własnością miasta, i że na własność przejdą dopiero po wygaśnięciu umowy koncesyjnej. Stanowisko komisji nie może być uznane za słuszne. Świadczy o tem artykuł 4 umowy koncesyjnej z Rzeźnią Miejską z dnia 25 maja 1899 r., który wyraźnie stwierdza prawa miasta do tych zabudowań: „Nowowzniesiona rzeźnia, targowi-

ska, wszystkie urządzenia techniczne i wszelkie nieruchomości, po zbadaniu ich przez komisję, wydelegowaną przez Gubernatora i po uznaniu ich za odpowiadające wymaganiom kosztorysów i planów, przechodzą na własność miasta. Na całą tę nieruchomość, ze wszystkim co do niej należy, zaprowadzona będzie niezwłocznie osobna księga hipoteczna na imię Kasy Miejskiej z zastrzeżeniem w tej księdze praw koncesjonariusza, ale z wpisaniem warunku, że zabrania się koncesjonariuszowi obciążać tę nieruchomość jakimikolwiek zobowiązaniami na rzecz osób trzecich. Utrzymanie w należytych stanie wszystkich wzniesionych budowli i remontowanie ich należy do obowiązków koncesjonariusza przez cały czas trwania koncesji" \*).

Według danych Dyrekcji Rzeźni, nieruchomości, maszyny i instalacje stanowią wartość 260.501,— dolarów, co po kursie 8,90 wynosi złotych 2.318.458,80. Koncesja była udzielona na 40 lat, z których upłynęło już na dzień 1. IV. 1935 roku — 33 lata. Aktyw ten wynosił więc na dzień 1. IV. 1932 r. 33/40 wartości obiektu, t. j.:

$$\frac{2.318.458,80 \times 33}{40} = \text{zł. } 1.912.728,51$$

Suma zł. 1.912.728,51 — oznacza wartość nominalną nieruchomości, bez uwzględnienia amortyzacji. Amortyzację rekompensuje jednak obowiązek akcjonariusza „utrzymania w należytych stanie wszystkich wzniesionych budowli i remontowanie ich”. O całą więc sumę (złotych 1.912.728,51) należałoby zwiększyć wartość budowli wykazaną w tabelicy 11. Suma ta nie została jednak w tem obliczeniu uwzględniona, gdyż do roku 1932 nie figurowała w bilansach miejskich, na których oparte są wszystkie zestawienia. Z tego względu też została uwzględniona dopiero w wykazie, poczynając od r. 1933, w rubryce „budynki użyteczności publicznej”.

\*) Akta Wydziału Przedsiębiorstw Miejskich m. Łodzi.

# Wartość budynków (w latach 1919-1932), stanowiących własność Gminy.

TABLICA XI.

| Data       | Budynki<br>szkolne<br>(tabl. 3) | Budynki<br>mieszkalne<br>(tabl. 4) | Szpitałe<br>(tabl. 6) | Budynki<br>gospodarcze<br>(tabl. 8) | Budynki<br>administrac.<br>i biurowe<br>(tabl. 9) | Budynki<br>użyteczności<br>publicznej<br>(tabl. 10) | Ogółem<br>budowle |
|------------|---------------------------------|------------------------------------|-----------------------|-------------------------------------|---------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|-------------------|
| 1. I. 1919 | 1,342,858.75                    |                                    |                       | 1,110,565.65                        | 2,168,555.89                                      | 579,302.76                                          | 5,201,283.05      |
| 1. I. 1920 | 1,733,033.25                    |                                    |                       | 1,110,565.65                        | 2,168,555.89                                      | 579,302.76                                          | 5,591,457.55      |
| 1. I. 1921 | 2,456,320.45                    |                                    |                       | 1,110,565.65                        | 2,168,555.89                                      | 579,302.76                                          | 6,314,744.75      |
| 1. I. 1922 | 2,846,494.95                    |                                    |                       | 1,110,565.65                        | 2,168,555.89                                      | 579,302.76                                          | 6,704,918.25      |
| 1. I. 1923 | 3,776,633.12                    |                                    |                       | 1,110,565.65                        | 2,168,555.89                                      | 709,802.30                                          | 7,765,556.96      |
| 1. I. 1924 | 6,834,104.89                    |                                    |                       | 1,110,565.65                        | 2,168,555.89                                      | 840,301.84                                          | 10,953,528.27     |
| 1. I. 1925 | 8,039,596.75                    | 32,030.45                          |                       | 1,222,204.16                        | 2,454,183.25                                      | 977,068.21                                          | 12,725,082.82     |
| 1. I. 1926 | 10,331,454.05                   | 32,030.45                          |                       | 1,308,478.92                        | 2,617,418.40                                      | 989,298.61                                          | 15,278,680.43     |
| 1. I. 1927 | 11,056,974.68                   | 462,433.13                         |                       | 1,308,478.92                        | 2,617,418.40                                      | 989,298.61                                          | 16,434,603.74     |
| 1. 4. 1927 | 11,266,865.87                   | 623,571.92                         |                       | 1,308,478.92                        | 2,617,418.40                                      | 989,298.61                                          | 16,805,633.72     |
| 1. 4. 1928 | 12,257,010.54                   | 1,811,947.72                       | 50,015.50             | 1,439,004.32                        | 2,617,418.40                                      | 997,655.35                                          | 19,173,051.83     |
| 1. 4. 1929 | 13,385,459.68                   | 11,386,457.40                      | 165,479.74            | 1,439,004.32                        | 2,617,418.40                                      | 997,655.35                                          | 29,991,474.89     |
| 1. 4. 1930 | 14,195,567.70                   | 16,869,383.22                      | 165,479.74            | 1,522,155.05                        | 2,617,418.40                                      | 1,004,075.05                                        | 36,374,079.16     |
| 1. 4. 1931 | 14,903,693.81                   | 20,575,934.30                      | 174,479.74            | 1,551,075.72                        | 2,630,461.32                                      | 1,039,800.55                                        | 40,875,445.44     |
| 1. 4. 1932 | 14,973,003.97                   | 22,968,314.74                      | 178,161.62            | 1,551,075.72                        | 2,630,461.32                                      | 1,064,727.12                                        | 43,365,744.49     |
| 1. 4. 1933 | 15,006,420.60                   | 23,216,681.85                      | 178,161.62            | 1,551,075.72                        | 2,630,461.32                                      | 2,977,455.63                                        | 45,560,256.74     |

(d. c. n.)

## DOKARMIANIE DZIECI W SZKOŁACH POWSZECHNYCH ZARZĄDU MIEJSKIEGO M. ŁODZI W LATACH 1932/33 i 1933/34

Największym sprzymierzeńcem i nieodłącznym towarzyszem wszelkich chorób, a więc i chorób zakaźnych jest nędza, głód i brud. Organizm źle odżywiany jest bardzo wrażliwy na wszelkie szkodliwe czynniki, jest mało odporny w walce z chorobami, złe zaś warunki mieszkaniowe znakomicie sprzyjają rozwojowi i szerzeniu się wszelkiego rodzaju epidemji. Jeżeli wyżej wymienione szkodliwe czynniki źle oddziałują na dorosłych, to tembardziej i wielokrotnie szkodliwiej odbić się one muszą na wątłym, a tak wrażliwym organizmie dziecka.

Od szeregu miesięcy, bo już od września 1932 r. rozpoczęły nawiedzać Łódź epidemie płonicy, błonicy, duru brzuszego. Ledwie one zostały stłumione, pojawił się nowy groźny wróg, z którym dawno już, bo od najazdu bolszewickiego nie mieliśmy do czynienia, a mianowicie dur płamisty.

W roku szkolnym 1932/33 do miejskich szkół publicznych uczęszczało 71,200, a w roku 1933/34 — 73,531 dzieci w wieku od lat 7 do 14, t. j. w okresie jeszcze bardzo wrażliwym na wszelkiego rodzaju choroby zakaźne. Wobec tego, że w sierpniu 1932 r. dur brzuszny występował masowo, a przytrafiały się już przypadki błonicy i płonicy, jako lekarz naczelny szkół powszechnych w słusznej, bo opartej na długoletniem doświadczeniu obawie, by we wrześniu z rozpoczęciem się roku szkolnego choroby te nie rozwinęły się na dobre w szkołach, dałem inicjatywę zwołania w Wydziale Oświaty i Kultury międzywydziałowej konferencji w sprawie wszczęcia akcji zapobiegawczej w walce z groźcami działwie chorobami zakaźnymi.

Myślą przewodnią tej konferencji była zasada, że najskuteczniejszą bronią w tej walce, pomijając cały zasób środków sanitarno-lekarskich, jest dokarmianie w szkołach możliwie jaknajwiększej liczby dzieci źle odżywianych w domu. Do takiej kategorii przedewszystkiem zaliczyć należy dzieci podejrzane o gruźlicę, których według wyników badań lekarzy szkolnych, liczba wynosi 7% wszystkich, t. j. 5.000, następnie niedokrwiste i ze złem odżywianiem, a więc 25% czyli 18.000, nie mówiąc już o dzieciach z powiększonymi gruczołami zewnętrznymi, które stanowią 40% badanych.

W roku szkolnym 1931/32 na ogólną liczbę dzieci 64 417 dokarmiano w szkołach 15.000, zaś w roku 1932/33, gdy liczba bezrobotnych wzrosła niepomrotnie, co dla lekarza szkolnego jest równoznaczne ze zwiększeniem się dzieci bardzo źle i niedostatecznie odżywianych w domu, a co gorzej przychodzących często naczęzo do szkoły należałoby tę liczbę powiększyć, tembardziej, że i ogólna liczba dzieci w szkołach jest o 7.000 większa.

Niestety, wobec ogólnego i wciąż pogłębiającego się ogólnego kryzysu sprawa ta przedstawia się niepomysłnie, bowiem Zarząd Miejski był w stanie wyznaczyć kredyty na dokarmianie jedynie 7.000 dzieci, a nie 12.000, jak to było w roku ubiegłym.

Wszyscy byli zgodni z tem, że nie może przyjść i wyjść ze szkoły głodne dziecko, że wszystkie dzieci głodne powinny otrzymać w szkole po szklance mleka z cukrem i bułką, a wynalezienie środków na ten cel przekazano Miejskiej Radzie Szkolnej.

Miejska Rada Szkolna energicznie wzięła się do pracy i z powierzonego sobie wielce ciężkiego, a niemniej wdzięcznego zadania wywiązała się znakomicie. Ze składek miesięcznych, z ofiar dobrowolnych i ze zbiórek ulicznych od grudnia 1932 r. do kwietnia 1933 r. dokarmiano ogółem w szkołach 15.606 dzieci kosztem 13.458 zł., przyczem w grudniu liczba tych dzieci wynosiła 1025, a w kwietniu już 4550. Gdy dodamy do tego 7.000 dzieci dokarmianych przez Zarząd Miejski, 5.000 przez Grodzki Komitet oraz pewną liczbę dokarmianych przez szkoły, to okaże się, że 18.000 otrzymuje codziennie posiłek w szkole.

Jednem słowem, cel jaki sobie konferencja wrześniowa nakreśliła, został całkowicie osiągnięty, co znakomicie uwypuklił się w wynikach ankiety w sprawie odżywiania się dzieci w domu, jaką dn. 15 lutego 1933 r. przeprowadziłem w szkołach powszechnych. W ankiecie tej wzięło udział 68.205 dzieci, przytoczę z niej kilka danych, mających bezpośredni związek i żywo, ilustrujących omawianą tu sprawę a jednocześnie świadczących nietylko o celowości, lecz wprost, o życiowej konieczności dokarmiania dzieci w szkołach.

Z 68.205 odpowiedzi wynika, że 9.040 dzieci przychodzi do szkoły naczęzo, że 15.547 jada śniadania wydane przez szkołę, że liczba dzieci rodziców bezrobotnych wynosi 20.789.

W początkach bieżącego roku szkolnego 1933/34 sprawa dokarmiania dzieci w szkołach przedstawiała się jeszcze gorzej wprost katastrofalnie, gdyż ostatnie z wyboru władze miejskie skreśliły całkowicie z budżetu fundusze, przewidziane na tak doniosły cel, dzięki jednak zarządzeniom Komisarza Rządowego m. Łodzi p. inż. W. Wojewódzkiego odpowiednie kredyty się znalazły.

Na pierwszym wrześniowym posiedzeniu lekarzy szkolnych, a następnie dnia 15 września 1933 r. na posiedzeniu Miejskiej Rady Szkolnej wystąpiłem z wnioskiem, by do dotychczasowych metod dokarmiania dzieci dodać gotowanie gorącej strawy i wydawanie dzieciom talerza pożywnej zupy.

Pierwszym warunkiem powodzenia tej całej akcji jest pozyskanie dla niej kierownika (kierowniczkę) szkoły i całego nauczycielstwa. Dlatego też lekarz szkolny, każdy w swoich szkołach — powinien projekt ten omówić i użyć całego swego wpływu, by przekonać o konieczności wprowadzenia go w życie. Wprowadzać go należy w tych szkołach, gdzie warunki lokalne na to pozwalają, należy utworzyć Komitety rodzicielskie (matki), które zaopatrywałyby kuchnię w produkty spożywcze oraz zbierały pieniądze na zakup brakujących produktów.

Projekt ten został w zasadzie przyjęty, nie wrócono mu jednak pomyślniej przyszłości. Jako główne motywy wysuwano: brak czasu u kierowników, brak jakiegokolwiek gwarancji, że akcja raz rozpoczęta nie załamie się z powodu wyczerpania się zasobów pieniężnych oraz obawę, że Komitety rodzicielskie dla braku wytrwałości nie wywiążą się należycie z przyjętych na siebie obowiązków.

Miarodajnym i niemal decydującym czynnikiem powinien być wzgląd na zdrowie dziecka, troska zaś o nie nakazuje nam dziecko ze złem odżywianiem dokarmiać w szkole zależeć więc nam na tem powinno, by strawa, jaką otrzymuje dziecko w szkole, była możliwie pożywniejsza. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że wartość odżywcza dwustugramowej porcji zupy z fasolą, kaszą, czy też z łazankami z dodatkiem jarzyn i włoszczyzny i nie powiem, że zawsze suto, lecz miernie choćby okraszonej, jest większa niż wartość takiej samej ilości niezawsze pełno-wartościowego mleka, a porównania wszak być nie może z tak zwaną kawą, zawierającą więcej wody, niż mleka (wartość kaloryczna porcji zupy wynosi przeciętnie 150 kaloryj, a szklanka kawy — i to pół na pół z mlekiem — 60 kaloryj).

Dotychczasowe wyniki tej akcji są następujące. Zaraz w październiku 1933 r. przystąpiło do niej 27 szkół, jedna jednak wkrótce odpadła, bo oparła ją nie na zasadzie Samopomocy, lecz na opodatkowaniu się nauczycielstwa, na 1 stycznia 1934 r. w 26 szkołach 1600 dzieci otrzymywało codziennie po talerzu zupy.

Po pierwszym styczniu jeszcze trzy szkoły wprowadziły ją u siebie, prócz tego w niektórych szkołach liczba dzieci, otrzymujących gorącą strawę, zwiększyła się. Obecnie pod koniec kwietnia 1934 roku w 28 szkołach, t. j. w 25 % wszystkich w ten sposób dokarmianych jest 2.122 dzieci czyli o 522 więcej, niż na początku.

Rzeczywistość przeszła najśmielsze oczekiwania; obawy oponentów, że akcja ta dla tych czy innych powodów załame się, nie sprawdziły się — życie ten najlepszy sprawdzian wszystkich naszych poczynąń dowiodło, że akcja ta ma rację bytu.

Wartość odżywcza tego posiłku jest duża, koszt zaś jest niewielki, a to z tej racji, że na zakup produktów spożywczych szkoła wydaje bardzo mało, większość ich otrzymuje bezpłatnie. Koszt ten obliczony jest dwojako: koszt własny szkoły 2—4 najwyżej 6 groszy, koszt po uwzględnieniu wartości zaofiarowanych produktów 6—8 najwyżej 10 groszy.

Do każdego posiłku, zarówno do zupy, jak i do kawy lub mleka, dodawany jest w roku bieżącym wyłącznie chleb, a nie bułki, jak to było dotychczas. W tej sprawie warto dodać kilka słów wyjaśnienia. W roku ubiegłym na jednym z posiedzeń Rady Miejskiej Szkolnej, dnia 22 marca 1935 r. zaproponowałem zamianę bułek na chleb i wtedy, na podstawie dokładnych obliczeń dowiodłem, że przy tej zamianie odsetek dzieci dokarmianych zwiększy się o 25 %, co w obecnych czasach nie jest do pogardzenia.

Projekt ten nie zyskał wtedy aprobaty, na początku jednak bieżącego roku szkolnego został on, zrealizowany, i we wszystkich szkołach publicznych wydaje się chleb żytni. Obawy, że dzieci chleba tego jeść nie będą, nie sprawdziły się, a różnica w cenie między nim, a bułkami jest wielka, kg. takiego dobrze wypieczonego i smacznego chleba kosztuje 17½ — 18 gr. Jedna więc 100 gr. porcja chleba kosztuje 1,8 grosza, a 40—50 gr. bułka — 4 grosze, a wartość odżywcza takiego kawałka chleba jest przynajmniej dwa razy większa.

Sam sposób zaopatrywania kuchni w produkty jest różny w jednych szkołach czynność tę spełniają Komitety rodzicielskie, w niektórych co tydzień przynosi je inna klasa, gdzieindziej zaś szkoły zakupują produkty z funduszków, zebranych drogą składek czy też z różnych imprez dochodowych. W jednej szkole przełożona wydała polecenie dzieciom przyniesienia po dwie główki kapusty, w ten sposób zebrało się 2½ kopy. Kierownictwo trzech szkół weszło w porozumienie z towarzystwami filantropijnymi i w cenie 5 gr. otrzymywało smaczne obiady, składające się z zupy i jarzyny.

Do akcji tej wciągnięte są dzieci nie tylko dzięki temu, że myślą o zaopatrzeniu kuchni w produkty, lecz i dzięki temu, że starsze uczennice pomagają przy przyrządzaniu i gotowaniu obiadu, przy rozdawaniu i zmywaniu naczyń.

Ta umiejętność ze strony kierownictwa zainteresowania dzieci i przyzwyczajania ich do przyjmowania udziału w sprawach całego

ogółu dzieci zasługuje ze względów wychowawczych i społecznych na szczególne podkreślenie, jest to wszak jeden ze sposobów wcielenia w życie tych wzniosłych zasad, jakimi jest prześiąknięty obecny program nauki w publicznych szkołach powszechnych.

Wszystko, co powiedziano o wyżej omawianym sposobie dokarmiania dzieci, a przede wszystkim jego:

- 1) duża wartość odżywcza,
- 2) mały koszt,
- 3) wielka wartość wychowawczo-społeczna przemawiają za tem, że powinien on znaleźć jaknajszersze zastosowanie i to możliwie we wszystkich szkołach powszechnych.

# PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA, ROZPORZĄDZEŃ I WYJAŚNIEŃ WŁADZ

## ZMIANA PRZEPISÓW O RUCHU TRAMWAJÓW ELEKTRYCZNYCH W MIASTACH

Rozporządzeniem Ministra Komunikacji z dnia 8 maja 1934 r. Dz. U. Rz. P. Nr. 45, poz. 392) zmienione zostały przepisy o ruchu tramwajów elektrycznych w miastach. Zmiana polega na dopuszczeniu przevożenia psów.

## ZMIANA ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO DO WŁADZ O TYMCZASOWEM UREGULOWANIU FINANSÓW KOMUNALNYCH

W Nr. 46 Dz. U. Rz. P. pod poz. 400 ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 maja 1934 r. o częściowej zmianie rozporządzenia, wydanego celem wykonania ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. Poza zmianami, które są konsekwencją innych przepisów, jakie w międzyczasie się ukazały, nowela zawiera następujące przepisy: 1) w sprawie podatku komunalnego od filmów, 2) w sprawie podatku od wykonywania prawa polowania i 3) dalszej dekoncentracji przepisów w sprawie nadzoru nad gospodarką finansową związków samorządowych.

## W SPRAWIE PROWADZENIA EWIDENCJI I KONTROLI RUCHU LUDNOŚCI

W Nr. 54 „Dziennika Ustaw Rz. P.” pod poz. 489 ukazało się rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 maja 1934 r., wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Spraw Wojskowych i Spraw Zagranicznych o meldunkach i księgach ludności.

Nowe to rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia.

## ULGI DLA NOWOWZNOWSZONYCH BUDOWLI

W Nr. 55 „Dziennika Ustaw Rz. P.” pod poz. 494 ukazało się rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 7 czerwca 1934 roku, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, w celu wykonania ustawy z dnia 24 marca 1933 roku o ulgach dla nowowznoszonych budowli w gminach miejskich, jak i w gminach wiejskich.

# KRONIKA

## I. OGÓLNA.

**Strajk robotników sezonowych, zatrudnionych na robotach miejskich.**

W czasie od dnia 25 czerwca do 12 lipca r. b. na miejskich robotach sezonowych trwał strajk robotników.

Strajk ten objął ok. 3,500 robotników i wybuchł na tle ekonomicznym.

Robotnicy domagali się:

- 1) zawarcia umowy zbiorowej;
- 2) podwyższenia stawek płacy;
- 3) urlopów wypoczynkowych;
- 4) biletów wolnej jazdy tramwajami z miejsc zamieszkania do miejsca pracy i zpowrotem;
- 5) zagwarantowania zapomóg ustawowych w sezonie martwym;
- 6) 6-dniowej pracy w tygodniu.

Wobec tego, że miejskie roboty sezonowe prowadzone są przy wydatnej pomocy finansowej Funduszu Pracy, który ustala warunki pracy i płacy dla tych robotników — uwzględnienie przez Zarząd Miejski żądań robotników było niemożliwe.

Po kilkakrotnych konferencjach, odbytych u Komisarza Rządowego m. Łodzi, u Wojewody Łódzkiego i u Inspektora Pracy III-go Okręgu — strajk w dniu 12 lipca r. b. załamał się, a w dniu 16 lipca r. b. wszyscy robotnicy sezonowi powrócili do pracy.

Zarząd Miejski w Łodzi, chcąc przyjąć z pomocą robotnikom sezonowym,

- 1) zdecydował podwyższyć stawkę dla robotników niewykwalifikowanych ze zł. 4.25 do 4.40 w tym celu, aby — po potrąceniu świadczeń socjalnych robotnik otrzymał zł. 4.00 dziennie na rękę;
- 2) zgodził się na udzielenie bezpłatnych biletów tramwajowych tym robotnikom, którzy zatrudnieni są na robotach, prowadzonych poza granicami Łodzi;
- 3) zgodził się na zatrudnienie robotników przez 6 dni w tygodniu, ale tylko na okres odrobienia przez nich dni, straconych wskutek strajku; oraz
- 4) zgodził się na zawarcie ze Związkami Zawodowymi Robotników Sezonowych umowy zbiorowej.

H. K.

## II. Z ŻYCIA SAMORZĄDU MIEJSKIEGO W ŁODZI.

**Decyzje Komisarza Rządowego miasta Łodzi.** W miesiącu czerwcu 1934 roku Komisarz Rządowy powziął ogółem 64 decyzje przy czym w zastępstwie Rady Miejskiej — 45, a w zastępstwie Magistratu 22 decyzji.

Dla powzięcia decyzji zgłosił Wydział Prezydalny 5, Wydział Finansowy 5, Wydział Oświaty i Kultury 1, Wydział Budownictwa 58, Wydział Zdrowotności Publicznej 2, Wydział Gospodarczy 8, Biuro Ewidencji Ludności 1, Wydział Statystyczny 1, Wydział Przedsiębiorstw Miejskich 2, Urząd Przemysłowy I instancji 5 decyzje.

2 decyzje dotyczą spraw personalnych, 27 — budowlanych, 5 — finansowych, 6 — statutów, regulaminów i przepisów, 1 — podatkowych, 2 — budżetowych, 2 — gospodarczych, 5 — przetargów, 3 — gruntowych, 5 — opłat wszelkiego rodzaju, 4 — dostaw i 6 — różnych.

Z ważniejszych decyzji, powziętych przez Komisarza Rządowego, należy wymienić:

- rozpatrzenie 2-ch zarzutów przeciwko ogólnemu planowi zabudowania m. Łodzi,
- sprzedaż 1157 sztuk akcyj Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego za sumę zł. 568.500.—,
- opinia w sprawie Statutu dodatkowego Kasy Zasiłkowej przy Cechu Tapicerów w Łodzi,
- nabycie od Zofji Garnarcz gruntu pod projektowane przedłużenie ul. Zbożowej,
- zawarcie z Gminą Radogoszcz układu pojednawczego w sprawie rozszczeń tejże gminy do Gminy Miejskiej Łódź z tytułu zainkasowania przez tę ostatnią podatków wszelkiego rodzaju w czasie do dnia 1 lipca 1915 roku,
- ustalenie wysokości opłat za świadczenia Urzędu Przemysłowego I Instancji,
- przeprowadzenie rejestracji zasiewów i pól z gospodarstw rolnych oraz spisu zwierząt gospodarskich,
- przeprowadzenie zmian w budżecie Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1934/35,
- zatwierdzenie budżetu nadzwyczajnego Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1934/35 oraz budżetów: przedsiębiorstwa miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi” oraz Gazowni Miejskiej,
- zatwierdzenie Przepisów miejscowych w sprawie opłat za czynności wykonywane przez Zarząd Miejski w Łodzi przy wydawaniu pozwoleń na budowę i użytkowanie budynków,
- wprowadzenie zmian do Statutu Kasy Emerytalno-Pożyczkowej Pracowników Gazowni Miejskiej w Łodzi,
- opinia w sprawie Statutu dodatkowego Wydziału Pogrzebowego przy Cechu Blacharzy w Łodzi,
- konwersja na długoterminowe krótkoterminowych pożyczek, zaciągniętych przez Gminę Miejską Łódź w Banku Gospodarstwa Krajowego w kwotach zł. 3.900.000.— i złotych 3.200.000.—,
- zatwierdzenie bilansu wraz z rachunkami strat i zysków Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi na dzień 31 grudnia 1933 roku,
- zatwierdzenie Statutu emerytalnego dla funkcjonariuszów Gminy miasta Łodzi,
- utworzenie 2-ch stypendjów dla niezamożnych studentów krajowych szkół akademickich, studujących dział nauk samorządowych, w celu uczczenia pamięci i zasług ś.p. Bronisława Pierackiego, Ministra Spraw Wewnętrznych,

**Z Komisji do opinijowania projektów budowlanych.** W dniu 22-go i 28-go czerwca 1934 roku pod przewodnictwem Komisarza Rządowego m. Łodzi — p. inż.

W. Wojewódzkiego odbyły się posiedzenia Komisji, mającej na celu opinjowanie projektów budowlanych, sprzecznych z zamierzeniami regulacyjnymi miasta Łodzi.

Na posiedzeniu w dniu 22 czerwca r. b. Komisja rozpatrzyła 11 podań o zezwolenie na budowę, z których 7 zawiesiła, a 4 — zatwierdziła.

Na posiedzeniu w dniu 28 czerwca r. b. rozpatrzono 37 planów, z których 20 — zakwalifikowano do zatwierdzenia, 1 — zakwalifikowano do zwrotu bez zatwierdzenia, 15 — wobec stwierdzonych braków, wezwano właścicieli posesji do uzupełnień oraz zaopiniowano 1 projekt przemysłowy.

**Przemianowanie jednego z placów lub ulic miejskich na Plac im. Gen. Pierackie-**

**go.** Dla uczczenia pamięci i zasług tragicznie zmarłego na posterunku w dniu 15 czerwca 1934 roku — ś. p. Bronisława Pierackiego, Ministra Spraw Wewnętrznych i Generała Brygady Wojsk Polskich — Zarząd Miejski w Łodzi postanowił jeden z placów miejskich nazwać im. Generała Bronisława Pierackiego.

**2 Stypendja Gminy Miejskiej Łódź im. Ministra Bronisława Pierackiego.** W celu uczczenia pamięci i zasług ś. p. Bronisława Pierackiego, Ministra Spraw Wewnętrznych i Generała Brygady Wojsk Polskich — Komisarz Rządowy m. Łodzi, p. inż. Wacław Wojewódzki, na wniosek Wydziału Oświaty i Kultury postanowił utworzyć 2 stypendja Gminy Miejskiej Łódź, dla niezamożnych studentów krajowych szkół akademickich, studujących dział nauk samorządowych.

# SPRAWOZDANIE FINANSOWE ZARZĄDU MIEJSKIEGO W ŁODZI

## za czas od 1 kwietnia do 30 czerwca 1934 r.

| NAZWA RACHUNKU                     | Bilans otwarcia<br>na dz. 1. IV. 1934 r. |           | Obroty w mies. kwietniu<br>i maju |               | Obroty w miesiącu<br>czerwcu 1934 r. |              | Ogółem obroty<br>od 1. IV.—30. VI. 1934 r. |               |
|------------------------------------|------------------------------------------|-----------|-----------------------------------|---------------|--------------------------------------|--------------|--------------------------------------------|---------------|
|                                    | Winien<br>zł.                            | Ma<br>zł. | Winien<br>zł.                     | Ma<br>zł.     | Winien<br>zł.                        | Ma<br>zł.    | Winien<br>zł.                              | Ma<br>zł.     |
| Kasa . . . . .                     | —                                        | —         | 3,590,020.67                      | 3,544,605.43  | 1,510,740.84                         | 1 493,612.29 | 5,100,761.51                               | 5,038,217.72  |
| Wydatki budżetowe . . . .          | —                                        | —         | 2,037,699.37                      | 55,156.72     | 1,402,798.21                         | 41,215.79    | 3,440,497.58                               | 96,372.51     |
| Dochody budżetowe . . . .          | —                                        | —         | 13,692.01                         | 2,944,604.11  | 19,902.73                            | 1,668,986.82 | 33,594.74                                  | 4,613,590.93  |
| Zakłady Miejskie . . . . .         | —                                        | —         | 276,047.15                        | 104,598.86    | 146,218.99                           | 26,480.04    | 422,266.14                                 | 131,078.90    |
| Instytucje kredytowe . . . .       | —                                        | —         | 3,522,303.70                      | 3,101,008.11  | 1,553,806.72                         | 1,968,213.24 | 5,076,110.42                               | 5,069,221.35  |
| Zobowiązania z tyt. wyk. budżetu   | —                                        | —         | 2,683,053.58                      | 1,492,173.99  | 1,172,482.75                         | 775,138.42   | 3,855,536.33                               | 2,267,912.41  |
| Sumy przechodnie . . . . .         | —                                        | —         | 1,610,339.81                      | 3,353,857.67  | 1,798,498.59                         | 2,118,288.76 | 3,408,838.40                               | 5,472,146.43  |
| Weksle obce . . . . .              | —                                        | —         | 247,100.—                         | 237,340.33    | 46,000.—                             | 56,000.—     | 293,100.—                                  | 293,340.33    |
| Zaliczki . . . . .                 | —                                        | —         | 1,058,839.38                      | 326,124.24    | 569,349.67                           | 99,098.40    | 1,628,189.05                               | 425,222.64    |
| Dłużnicy i wierzyciele . . . .     | —                                        | —         | 1,290,930.51                      | 1,138,971.61  | 76,826.80                            | 76,998.84    | 1,367,757.31                               | 1,215,970.45  |
| Akcepty . . . . .                  | —                                        | —         | 95,000.—                          | 237,000.—     | 77,000.—                             | 40,000.—     | 172,000.—                                  | 277,000.—     |
| Depozyty walorowe i obce . . . .   | —                                        | —         | 17,230.28                         | 10,786.68     | 8,556.22                             | —            | 25,786.50                                  | 10,786.68     |
| Deponenci . . . . .                | —                                        | —         | 10,786.68                         | 17,230.28     | —                                    | 8,556.22     | 10,786.68                                  | 25,786.50     |
| Pożyczki krótkoterminowe . . . .   | —                                        | —         | 100,000.—                         | —             | —                                    | —            | 100,000.—                                  | —             |
| Przedsiębiorstwa komunalne . . . . | —                                        | —         | 63,029.16                         | 52 614.27     | 76,221.32                            | 85,214.02    | 139,250.48                                 | 137,828.29    |
|                                    | —                                        | —         | 16,616,072.30                     | 16,616,072.30 | 8,458,402.84                         | 8,458,402.02 | 25,074,475.14                              | 25,074,475.14 |

## NEKROLOG

Dnia 2 lipca 1934 roku zmarł, przeżywszy lat 55

Ś.†P.

**Władysław Pieczyński**

dozorca Zakładu Hodowli Roślin

Cześć Jego pamięci.

ZARZĄD MIEJSKI W ŁODZI.

**RUCH SŁUŻBOWY PRACOWNIKÓW  
ETATOWYCH**

ZA MIESIĄC CZERWIEC 1934 ROKU

**A. ZWOLNIENIA:**

*niżsi funkcjonariusze:*

1. **Jaworska Marja**, pielęgniarka Wydziału Opieki Społecznej, z dniem 25 kwietnia 1934 r.

**B. PRZENIESIENIA:**

*urzędnicy:*

1. **Ostaszewski Kazimierz**, rachmistrz Oddziału Drogowego Wydziału Budownictwa, przeniesiony z dniem 21 czerwca 1934 roku na stanowisko korespondenta do Wydziału Finansowego z dotychczasowym uposażeniem.

2. **Dębczyński Lucjan**, sekretarz Oddziału Podatkowego, przeniesiony z dniem 22 czerwca 1934 roku na równorzędne stanowisko do Oddziału Drogowego Wydziału Budownictwa z dotychczasowym uposażeniem.

3. **Kwaśniewski Roman**, kancelista Biura Ewidencji Ludności, przeniesiony z dniem 27 czerwca 1934 r. na stanowisko księgowego do Wydziału Finansowego z dotychczasowym uposażeniem.

**C. MIANOWANIA:**

*urzędnicy:*

1. **Wróblewski Zygmunt**, p. o. referenta Oddziału Podatkowego, mianowany z dniem 1 czerwca 1934 r. referentem z dotychczasowym uposażeniem.

## OKÓLNIK NR. 18.

DO

WSZYSTKICH WYDZIAŁÓW, URZĘDÓW I BIUR  
ZARZĄDU MIEJSKIEGO W ŁODZI

PRZEDMIOT:

GOSPODAROWANIE W GRANICACH  
BUDŻETU ZARZĄDU MIEJSKIEGO  
WŁODZI NA ROK ADMINIST. 1934/35.

Na skutek pisma Pana Wojewody Łódzkiego Nr. SF. I. 1/13/34 z dnia 30 czerwca 1934 roku wzywam pp. naczelników i kierowników wszystkich Wydziałów, Urzędów i Biur Zarządu Miejskiego w Łodzi pod osobistą ich odpowiedzialnością do baczenia, by gospodarka miejska prowadzona była ściśle w ramach budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok adm. 1934/35, zatwierdzonego przez Urząd Wojewódzki Łódzki reskryptem Nr. SF. I. 2/7/8/34 z dnia 28 kwietnia 1934 roku (pismo Wydziału Prezydjalnego Nr. I Og. 141 z dnia 7 maja 1934 roku) ze zmianami, wprowadzonymi przeze mnie decyzją Nr. 849 z dnia 20 czerwca 1934 roku (pismo Wydziału Finansowego Nr. 41/34 II-a z dnia 10 lipca 1934 roku).

Łódź, dnia 14 lipca 1934 roku.

Komisarz Rządowy m. Łodzi

(—) W. Wojewódzki

(Inż. WACŁAW WOJEWÓDZKI)

## OBWIESZCZENIE.

Niniejszem podaję do publicznej wiadomości, że Urząd Wojewódzki Łódzki reskryptem L. SF. I. 4/5/34 z dnia 5 czerwca 1934 r. przyjął do wiadomości treść decyzji mojej Nr. 675 z dnia 2 maja 1934 r., wprowadzającej pobór na rzecz m. Łodzi dodatku komunalnego do państwowego podatku gruntowego od gruntów, położonych na obszarze m. Łodzi, przewidzianego w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 11 sierpnia 1925 r., o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 106 z 1932 r., poz. 884).

Wysokość dodatku na rok 1934 ustalona została wspomnianą decyzją na podstawie ust. 7 art. 4 cytowanej wyżej ustawy oraz art. 14 ustawy z dnia 15 czerwca 1925 r. w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych tudzież niektórych podatków budynkowych (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 505) — na 900/0 podatku państwowego.

Wymiar i pobór dodatku uskuteczniiony zostanie przez Urzędy Skarbowe łącznie z państwowym podatkiem gruntowym.

Łódź, dnia 30 czerwca 1934 roku.

Komisarz Rządowy m. Łodzi

(—) W. Wojewódzki

(Inż. WACŁAW WOJEWÓDZKI)

## OGŁOSZENIE.

Jakób Berliner, zam. w Łodzi przy ul. Spacerowej Nr. 8, zgubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Urząd Przemysłowy I-ej Instancji Zarządu Miejskiego w Łodzi.

**OGŁOSZENIE.**

Antoni Guc, zam. w Łodzi przy ul. Piasecznej Nr. 11, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Urząd Przemysłowy I-ej Instancji Zarządu Miejskiego w Łodzi.

**OGŁOSZENIE.**

Piotr Rutkowski, zam. w Łodzi przy ul. Sępiej Nr. 11, zagubił kartę rzemieślniczą, wydaną przez Urząd Przemysłowy I-ej Instancji Zarządu Miejskiego w Łodzi.

**OGŁOSZENIE.**

Klasner Wolf, zam. w Łodzi przy ul. Piotrkowskiej Nr. 119, zagubił kartę rzemieślniczą i potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Urząd Przemysłowy I-ej Instancji Zarządu Miejskiego w Łodzi.

**OGŁOSZENIE.**

Krysa Josek, zam. w Łodzi przy ul. Ogrodowej Nr. 8, zagubił kartę rzemieślniczą, wydaną przez Urząd Przemysłowy I-ej Instancji Zarządu Miejskiego w Łodzi.

**OGŁOSZENIE.**

Libal Dragonier, zam. w Łodzi przy ul. Zgierskiej Nr. 50 a zagubił legitymację rowerową Nr. 1527, wydaną przez Urząd Przemysłowy I-ej Instancji Zarządu Miejskiego w Łodzi.

**OGŁOSZENIE.**

Szafrąński Stanisław, zam. w Łodzi przy ul. Żelaznej Nr. 18, zagubił koncesję na prowadzenie warsztatu wędliniarskiego i na handel mięsa i wędlin, wydaną przez Urząd Przemysłowy I-ej Instancji Zarządu Miejskiego w Łodzi.